

Forord

Dette er Maglegårdsskolens **OmSorgsplan**.

Det er en handleplan, der skal tydeliggøre hvem, der har hvilke opgaver og hvilket ansvar, når elever eller ansatte rammes af et dødsfald eller i forbindelse med en alvorlig ulykke.

Ikke to sager er ens, og handleplanens mål er at udstikke de overordnede retningslinier. I de enkelte sager kan der være særlige forhold, der gør, at det er bedre at træffe andre aftaler.

Det vigtigste er, at alle involverede er klar over, hvad der skal gøres, og hvordan opgaverne er fordelt.

"At støtte et barn i sorg kræver ikke, at du er overmenneske, blot at du er medmenneske."

Indhold

Når en elev mister – i nærmeste familie	2
Når skolen mister – en elev	4
Når skolen mister – en medarbejder	7
Alvorlige ulykker	10
Materialekasse	13
Forslag til opfølgende aktiviteter	13
Telefonliste	13
Hjemmesider	14
Litteratur, film m.m. på Maglegård	14
Supplerende litteratur	15

Når en elev mister – i nærmeste familie

Hvem gør hvad?

- Den, der først får kendskab til dødsfaldet, kontakter teamet.
- Teamet kontakter ledelsen.
- Ledelsen kontakter øvrige involverede parter.

Teamet

Kontakt og afklaring med hjemmet

Klassen

Kontakt til professionelle

Klassens forældre

NB! Hvis flere teams er involveret, aftales, hvem der tager kontakt til hjemmet

Ledelsen

Information til alle medarbejdere

Første kontakt til elevens hjem

Teamet tager kontakt til hjemmet og tager evt. på hjemmebesøg for at:

- Få konkrete facts om hvad der er sket (rygter manes i jorden).
- Afklare om der er oplysninger, der ikke må videregives til skolen/eleverne.
- Aftale hvad skolen/GFO kan hjælpe med.
- Fortælle hvad der vil ske på skolen i løbet af den første dag.
- Aftale hvornår man må kontakte hjemmet igen med henblik på fx at få oplysninger om begravelsen.
- Aftale med hjemmet, hvad der skal ske, når barnet vender tilbage til skolen.

Teamet/teamene orienteres om aftalen.

Klassen/hjemområdet samme dag

- Teamet vurderer, om eleverne skal orienteres klassevis eller samlet.
- Man taler meget grundigt om, hvad der er sket (rygter skal manes i jorden).
- Man taler med eleverne om døden.
- Det er en god ide at lade eleverne skrive en hilsen til klassekammeraten.
- Hvis det føles naturligt, kan der bruges materialer fra materialekassen.

Kontakt til klassens/hjemområdets forældre

Samme dag som meddelelsen om dødsfaldet er givet til skolen, informerer teamet klassens/hjemområdets forældre med en kort skriftlig orientering.

Anden kontakt til elevens hjem

er et hjemmebesøg med det formål at:

- Fortælle om forløbet i klassen/hjemområdet.
- Aflevere en buket blomster fra klassen og/eller skolen, samt de hilsener, eleverne evt. har skrevet.
- Indhente oplysninger om begravelsen.
- Få afklaret om forældrene ønsker lærernes/pædagogernes og klassekammeraternes deltagelse i begravelsen. Hvis forældrene ønsker dette, deltager mindst en lærer/pædagog fra teamet.

Teamet/teamene orienteres om aftalen.

Kontakt til professionelle

Hvis teamet har behov for det, kontaktes psykolog og/eller præst

Messias-kirken

Sognepræst Mette Born Djurhuus: 42 42 57 23

Forvaltning

Skolepsykolog Stella Karina Mezzolla Pedersen: 40 22 92 44

Børn & forebyggelse: 39 98 45 01 / 39 98 45 02

Hvis dødsfaldet sker i en ferie

Den medarbejder, der først får kendskab til dødsfaldet, kontakter ledelsen samt teamet.

Teamet aftaler i samarbejde med ledelsen, hvem der sørger for:

- Kontakt til hjemmet.
- Blomster til og deltagelse i begravelsen.
- Skriftlig information til klassens forældre.

Forløbet i klassen/hjemområdet foregår den første dag efter ferien.

Når skolen mister - en elev

Hvem gør hvad?

- Den, der først får kendskab til dødsfaldet, kontakter teamet.
- Teamet kontakter ledelsen.
- Ledelsen kontakter GFO og/eller øvrige involverede parter.

Teamet

Kontakt og afklaring med hjemmet i samarbejde med ledelsen
Klassen
Kontakt til professionelle
Klassens forældre

Ledelsen

Information til medarbejdere
Flagning
Indkaldelse og afholdelse af en fælles mindestund
Senere indkaldelse til foredrag om børns sorgreaktioner

Første kontakt til elevens hjem

Teamet tager så hurtigt som muligt kontakt til hjemmet og tager evt. på hjemmebesøg for at:

- Få konkrete facts om hvad der er sket (rygter manes i jorden)
- Afklare om der er oplysninger, der ikke må videregives til skolen/eleverne
- Aftale hvad klasselæreren/skolen/GFO kan hjælpe med
- Fortælle hvad der vil ske på skolen i løbet af den første dag
- Afklare om forældrene ønsker at deltage i en del af forløbet
- Aftale hvornår man må kontakte hjemmet igen med henblik på fx begravelse eller anden kontakt.

Teamet orienteres om aftalen.

Elevens klasse/hjemområdet - samme dag

- Teamet vurderer, om eleverne skal orienteres klassevis eller samlet.
- Elevens plads kan være markeret på en speciel måde, fx med lys.
- Man taler meget grundigt om, hvad der er sket (rygter skal manes i jorden).
- Man taler med eleverne om den døde elev. Eleverne skal have mulighed for at give udtryk for alle følelser. Det er en god idé at lade eleverne lave et materiale om eleven til dennes forældre. Det kan være breve, digte, tegninger og små historier.
- Hvis det føles naturligt, kan der bruges materialer fra materialekassen.
- Der skal være mulighed for at lave aktiviteter, der ikke har med død at gøre.
- Ved dagens afslutning sikrer man sig, at eleverne ikke sendes hjem til et tomt hus. De yngste elever kan evt. gå i GFO/klubben, indtil forældrene kommer hjem. De store elever skal have mulighed for at sidde samlet et sted på skolen sammen med en voksen, de kender godt, indtil de kan tage hjem til forældrene.

De øvrige klasser/hjemområder - samme dag

- Ledelsen informerer ved dagens begyndelse de øvrige hjemområder om dødsfaldet.
- Ledelsen fortæller desuden, hvornår en fælles mindestund vil finde sted.
- Vær opmærksom på, at der kan være reaktioner pga. tætte relationer til børn/søskende i andre klasser.

Afholdelse af mindestund for hele skolen

- Ledelsen vurderer hvor og hvornår, mindestunden skal finde sted.
- Når alle er samlet, fortæller ledelsen eleverne om dødsfaldet. Meddelelsen gives så detaljeret som muligt, alt efter omstændighederne.
- Der synges en sang.
- Praktiske spørgsmål afklares.

Kontakt til klassens/hjemområdets forældre

- Samme dag som meddelelsen om dødsfaldet er givet til skolen, informerer ledelsen skolens forældre med en kort skriftlig orientering.
- Når alle informationer om dødsfaldet og begravelsen er indhentet, informerer teamet forældrene i hjemområdet grundigt. Informationen kan gives skriftligt eller på et møde.
- Så hurtigt som muligt efter dødsfaldet arrangerer ledelsen en aften for forældrene om børns sorgreaktioner.

Opfølgende kontakt til elevens hjem

kan være et hjemmebesøg med det formål at:

- Fortælle om forløbet i klassen/hjemområdet
- Aflevere en buket blomster, de materialer eleverne har lavet og evt. et brev fra skolen
- Indhente oplysninger om begravelsen
- Få afklaret om forældrene ønsker lærernes/pædagogernes og klassekammeraternes deltagelse. I bekræftende fald deltager mindst en lærer/pædagog fra teamet og en repræsentant fra ledelsen.

Medarbejderne orienteres om aftalen.

Kontakt til professionelle

Hvis teamet har behov for det, kontaktes psykolog og/eller præst

Messias-kirken

Sognepræst Mette Born Djurhuus: 42 42 57 23

Forvaltning

Skolepsykolog Stella Karina Mezzolla Pedersen: 40 22 92 44

Børn & forebyggelse: 39 98 45 01 / 39 98 45 02

Hvis dødsfaldet sker i en ferie

Den medarbejder, der først får kendskab til dødsfaldet kontakter ledelsen samt teamet.

Teamet aftaler i samarbejde med ledelsen, hvem der sørger for:

- Kontakt til hjemmet
- Blomster til og deltagelse i begravelsen
- Skriftlig information til klassens forældre.

Mindestund for hele skolen arrangeres den første dag efter ferien.

Forløbet i klassen/hjemområdet foregår også den første dag efter ferien (jvf. s. 4).

Når skolen mister - en medarbejder

Hvem gør hvad?

- Den, der først får kendskab til dødsfaldet, kontakter ledelsen.

Ledelsen

Ledelsen informerer ved dagens begyndelse det berørte hjemområde samt skolens øvrige personale.

Ledelsen sørger desuden for:

- Flagning
- Indkaldelse og afholdelse af mindestund
- Information til skolens forældre
- Kontakt til medarbejderens familie

Første kontakt til medarbejderens familie

Ledelsen tager så hurtigt som muligt kontakt til familien for at:

- Få konkrete facts om, hvad der er sket (rygter manes i jorden)
- Aftale, om der er oplysninger, der ikke må videregives til skolen/eleverne
- Aftale hvad skolen/GFO kan hjælpe med
- Fortælle hvad der vil ske på skolen
- Aftale hvornår man må kontakte familien igen med henblik på fx deltagelse i begravelsen.

Medarbejderne orienteres om aftalen.

Medarbejderens hjemområde - samme dag

Det berørte hjemområdes medarbejdere skal have mulighed for at blive fritaget for tjeneste i det omfang, der er behov for det. Det er ledelsens opgave at sørge for, at dette bliver muligt.

- Teamet vurderer sammen med ledelsen, om eleverne skal orienteres klassevis eller samlet.
- Man taler meget grundigt om, hvad der er sket (rygter skal manes i jorden).
- Hvis det føles naturligt, kan der bruges materialer fra materialekassen.
- Der skal være mulighed for at lave aktiviteter, der ikke har med død at gøre.
- Ved dagens afslutning sikrer man sig, at eleverne ikke sendes hjem til et tomt hus. De yngste elever kan evt. gå i GFO/klubben, indtil forældrene kommer hjem. De store elever skal have mulighed for at sidde samlet et sted på skolen sammen med en voksen, de kender godt, indtil de kan tage hjem til forældrene.

De øvrige hjemområder - samme dag

- Medarbejderne i området vurderer, om eleverne skal orienteres klassevis eller samlet.
- Man taler meget grundigt om, hvad der er sket (rygter skal manes i jorden).
- Hvis det føles naturligt, kan der bruges materialer fra materialekassen.
- Der skal være mulighed for at lave aktiviteter, der ikke har med død at gøre.

Afholdelse af mindetund for hele skolen

- Ledelsen vurderer hvor og hvornår, mindetunden skal finde sted.
- Når alle er samlet, fortæller ledelsen eleverne om dødsfaldet. Meddelelsen gives så detaljeret som muligt, alt efter omstændighederne.
- Der synges en sang.
- Praktiske spørgsmål afklares.

Kontakt til skolens forældre

- Samme dag som meddelelsen om dødsfaldet er givet til skolen, informerer ledelsen skolens forældre med en kort skriftlig orientering.

Anden kontakt til medarbejderens familie

Ledelsen/teamet kontakter familien med det formål at:

- Aflevere en buket blomster fra skolen
- Indhente oplysninger om begravelsen
- Få afklaret om begravelsen er for den nærmeste familie, eller om der er mulighed for at deltage.

Medarbejderne orienteres om aftalen.

Kontakt til professionelle

Hvis teamet har behov for det, kontaktes psykolog og/eller præst

Messias-kirken

Sognepræst Mette Born Djurhuus: 42 42 57 23

Forvaltning

Skolepsykolog Stella Karina Mezzolla Pedersen: 40 22 92 44

Børn & forebyggelse: 39 98 45 01 / 39 98 45 02

Hvis dødsfaldet sker i en ferie

Den medarbejder, der først får kendskab til dødsfaldet, kontakter skolens ledelse. Ledelsen kontakter teamet.

Desuden sørger ledelsen for

- Kontakt til medarbejderens familie
- Blomster samt evt. deltagelse i begravelsen
- Skriftlig information til skolens medarbejdere.

Mindestund for hele skolen arrangeres den første dag efter ferien.

Forløbet i de enkelte hjemområder foregår ligeledes den første dag efter ferien.

Alvorlige ulykker

Selv om vi passer på og er opmærksomme kan der opstå ulykker som vi ikke kan forudse. Hvad gør vi i en akut situation, hvis en elev kommer ud for en ulykke i skolen, GFO'en, på en udflugt, en hyttetur eller en skolerejse?

Situationen kan nogle gange være vanskelig at overskue – derfor denne vejledning.

Forholdsregler

- Tag så vidt muligt to voksne af sted.
- Medbring mobiltelefon.
- Medbring klasseliste
- Medbring denne oversigt.

Når en ulykke indtræffer – uden for skolen

På ulykkesstedet

- Få overblik over ulykkens omfang.
- Stands ulykken.
- Alarmer 112.
- Yd førstehjælp.
- Sørg for at samle de øvrige elever og indsaml mobiltelefoner.
- Hold evt. nysgerrige væk fra den tilskadekomne.
- Den ene voksne tager med i ambulancen. Skulle der kun være én voksen til stede bliver vedkommende hos de øvrige elever.
- Underret skolens ledelse.

På skolen

- Skolens ledelse sørger for kontakt til de berørte hjem. I tilfælde af dødsfald kontakter politiet forældrene.
- Skolens ledelse skaffer hjælp til at få resten af gruppen hjem.

Det videre forløb på skolen

Det berørte hjemområde

- Skolens ledelse skaffer en person, evt. fra teamet, som kan være sammen med den hjemvendte gruppe.
- Skolens ledelse informerer/kontakter de øvrige forældre i hjemområdet og vurderer om en indkaldelse er nødvendig

- Eleverne holdes samlet, indtil de hentes af deres forældre eller anden aftale er truffet med forældrene.
- Eleverne orienteres løbende om den tilskadekomne (undgå rygtedannelse)
- Skolens ledelse samler teamet omkring det berørte hjemområde for at aftale det videre forløb. Det vurderes om der er behov for krisehjælp.
- Det aftales hvordan en evt. henvendelse fra pressen håndteres. (Udnævn én talsmand, så børnene beskyttes. Henvi evt. til politiet).

De øvrige hjemområder

- Skolens ledelse sørger for at informere skolens øvrige medarbejdere med så præcise oplysninger som muligt.
- Ledelsen sørger endvidere for at informere alle skolens forældre.
- Medarbejderne fra de enkelte team informerer eleverne i de respektive hjemområder. Vær opmærksom på søskende og andre elever der kan være berørt af ulykken.

Kontakt til professionelle

Hvis teamet har behov for det, kontaktes psykolog og/eller præst

Messias-kirken

Sognepræst Mette Born Djurhuus: 42 42 57 23

Forvaltning

Skolepsykolog Stella Karina Mezzolla Pedersen: 40 22 92 44

Børn & forebyggelse: 39 98 45 01 / 39 98 45 02

Når en ulykke indtræffer – på skolen

Handling - her og nu

- Stands ulykken.
- Hent hjælp hos kontoret/nærmeste voksne via budbringer (elev)
- Alarmer 112.
- Yd førstehjælp.
- Få overblik over ulykkens omfang.
- Hold evt. nysgerrige væk fra den tilskadekomne.
- En kendt voksen (hvis muligt) tager med i ambulancen
- Skolens ledelse sørger for kontakt til den tilskadekomnes hjem. I tilfælde af dødsfald kontakter politiet forældrene.
- Vær opmærksom på eventuelle søskende. Sørg for at de er sammen med en voksen de kender.

Det videre forløb

Det berørte hjemområde

- Skolens ledelse kontakter de øvrige involverede elevers forældre.
- Skolens ledelse kontakter en person, evt. fra teamet, som kan være sammen med de involverede elever, indtil de evt. hentes af forældrene.
- Eleverne orienteres om muligt løbende om den tilskadekomne (undgå rygtedannelse)
- Skolens ledelse samler teamet omkring det berørte hjemområde for at aftale det videre forløb. Det vurderes, om der er behov for krisehjælp.
- Det aftales hvordan en evt. henvendelse fra pressen håndteres. (Udnævn én talsmand, så børnene beskyttes. Henvi evt. til politiet).

De øvrige hjemområder

- Skolens ledelse sørger for at informere skolens øvrige medarbejdere med så præcise oplysninger som muligt (mailkonferencen – mundtligt på møder).
- Medarbejderne fra de enkelte team informerer eleverne i de respektive hjemområder.
- Vær opmærksom på reaktioner fra ikke involverede elever.
- Ledelsen sørger endvidere for at informere alle skolens forældre.

Materialekassen

Materialekassen findes på biblioteket og indeholder følgende:

- "Lærer til lærer"-bog
- Fyrfadsllys m.m., holdere, tændstikker
- Vase
- Cd med stille musik
- Brevpapir
- Blyanter
- Farveblyanter
- Lister over litteratur, film m.m.
- Artikler o. lign. i ringbind
- Sangbog
- Handleplan

Forslag til opfølgende aktiviteter

Forslagene neden for kan bruges i det omfang, de synes passende i det enkelte tilfælde.

- Arbejde med materialet "OmSorg" fra Kræftens Bekæmpelse
- Besøge gravstedet og lægge en blomst
- Skrive digte/breve til den afdøde
- Tænde lys på mærkedage, fx fødselsdag

Telefonliste

Skole

Skoleleder, Niels Munch-Andersen: 20 81 61 96

Viceskoleleder, Kristian Gomes Bindslev: 51 70 66 02

GFO / FC

Arild Carelius: 29 47 64 98

Messias-kirken

Sognepræst Mette Born Djurhuus: 42 42 57 23

Forvaltning

Skolepsykolog Stella Karina Mezzolla Pedersen: 40 22 92 44

Børn & forebyggelse: 39 98 45 01 / 39 98 45 02

Hjemmesider

Danmarks Lærerforening: www.dlf.org

Kræftens Bekæmpelse: www.cancer.dk

Litteratur, film m.m. på Maglegård

- 10 Pasborg, Lennart: Du og jeg: fire børn og filosofi (Videofilm)
- 13 Når børn mister: En guide for ansatte i institution og skole (Børns Vilkår)
- 13 Når livet går sin vej (Videobånd) (4 stk.) (Kræftens Bekæmpelse)
- 13 Bøge, Per: Når hjertet gør ondt (bvh.-klasse, 1. og 2. klasse) (Kræftens Bekæmpelse) (3 stk.)
- 13 Bøge, Per: Når bånd brister (3., 4. og 5. klasse) (Kræftens Bekæmpelse) (3 stk.)
- 13 Bøge, Per: Når nogen man elsker dør (6., 7. og 8. klasse) (Kræftens Bekæmpelse) (2 stk.)
- 13 Med sorgen som blind passager (Kræftens Bekæmpelse) (Lydbånd) (3 stk.)
- 13 Omsorg Handleplan. Idékatalog. (Kræftens Bekæmpelse) (3 stk.)
- 13 O'Toole, Donna: Om børns tab og sorg
- 13 Ottesen, Doris: Børn og sorg – om forældretab i barndommen
- 13.43 Børn om mors og fars død
- 13.43 Min søster døde. Min bror døde.
- 15.2 Kærlighed og sorg
- 16 Munksgaard, Knud: Time og dag og uge
- 16 Munksgaard, Knud: Time og dag og uge; Lærervejledning
- 16.8 Andersen, Kirsten: Livsfilosofi og etik: Det personlige ansvar (Tro & Etik)
- 16.8 Becker, Antoinette: Jeg vil vide noget om døden
- 16.8 Buus-Hansen, Palle: Ud af livet – når nogen dør
- 16.8 Nørhøj, Henning: Døden og livet. Kristendommen og dødens problemer
- 16.8 Smith, Linda: Døden – den sidste rejse? (Tro & Etik)
- 29 At forlade verden – Død og begravelse (Religionsfænomnologi) (5 stk.)
- 29.1 Jacobsen, Anne: Alting har sin tid. En bog om døden, begravelsesritualer og traditioner
- 29.1 Smidt Hansen, Bent: Livets overgangsstadier (2 stk.)
- 37 Wagner, Gunnar: Børns møde med døden
- 61.48 Nygaard, Jens Jørgen: Død og begravelse
- 61.64 Hvis bare jeg havde vidst det – psykisk førstehjælp for unge (Dansk Røde Kors) (UV)
- 77.74 Drengen der gik baglæns (Videofilm)
- AN Døden (Dansk-temaer)
- AN Solsort og snefnug – En novellesamling (Kræftens Bekæmpelse) (25 stk.)
- AN Tanker om døden
- SK Brandt, Aage: Hvor går man hen når man går bort (Danske Bedemænd)

Endvidere har skolebiblioteket en række skønlitterære titler til forskellige alderstrin om emnet.

Supplerende litteratur

- Anneberg, Inger (1998): Håbets labyrint. *Når et barn får en livstruende sygdom*. Høst og søn
- Dyregrov, Atle (1998): Sorg hos børn. *En håndbog for voksne*. Dansk Psykologisk Forlag
- Dyregrov, Atle (1996): At tage afsked. *Ritualer der hjælper barnet igennem sorgen*. Hans Reitzels Forlag
- Dyregrov, Atle og Raundalen, Magne (1994): Sorg og omsorg i skolen. Senter for Krisepsykologi
- Dyregrov, Atle (1997): Børn og traumer. Hans Reitzels Forlag
- Finger Gertraud (2001): Børns sorg. Gyldendal
- Fredman, Glenda (1997): Samtaler om døden. *At hjælpe børn og familier gennem sorg*. Psykologisk Forlag
- Fredsted, Malene (1999): Kan man dø – når man er ung? Holkenfeldt
- Jacobsen, Anne (1978): Kan man dø om natten? *Når børn rammes af alvorlig sygdom*. Gyldendals Pædagogiske Bibliotek
- Jacobsen, Anne (1988): Børn og sorg. *Om børns reaktioner på tab og død*. Clausens Bøger
- Jacobsen, Anne (1995): Alting har sin tid. Hans Reitzels Forlag
- Kamradt, Jette (1998): Hvis nu mor taber håret – om børn og død. Dansk Psykologisk Forlag
- Løvgren, Gitte (2001): Underretning og tavshedspligt – en vejledning for lærere og pædagoger. Kassander
- Møller, Erik (1999): Sommeren efter Anemone. Aschehough
- Olesen, Peter (1999): Min mor døde. Min far døde. *25 danskere fortæller om at miste en mor eller far*. Kroghs Forlag
- Olesen, Peter m.fl. (2001): Mit barn døde. *25 forældre fortæller om at miste et barn*. Kroghs Forlag
- Olesen, Peter og Rølmer, Signe (2000): Børn om mors og fars død. Kroghs Forlag
- Schwartz Hansen, Anni (2001): Jeg savner dig. *Om sorgarbejde blandt unge der har mistet en mor eller far*. Gyldendal
- Wenneberg, Signe (1997): Kære far og mor. *Skilsmissegenerationens voksne børn fortæller*. Aschehough

Undervisningsmaterialer fra kræftens Bekæmpelse:

- OmSorg – *Når nogen man elsker dør*, til 6., 7. og 8. klasse
- OmSorg – *Når bånd brister*, til 3., 4. og 5. klasse
- OmSorg – *Når hjertet gør ondt*, til børnehaveklasse, 1. og 2. klasse
- OmSorg – *Med sorgen som blind passager*, en radiomontage
- OmSorg – *Når livet går sin vej*, Oscarnomineret tegnefilm
- OmSorg – *Handleplan*, et idekatalog for skolens møde med børn i sorg
- OmSorg – *Sort sol og snefnug*, en novellesamling til 9. og 10. klasse
- OmSorg – *For evigt borte* – 126 digte om at miste skrevet af børn og unge
- OmSorg – *Sammen om sorg*, om at planlægge og gennemføre en samtalegruppe i et pædagogisk regi

Pjecer fra Kræftens Bekæmpelse

- Hvad fejler du, far?
- Når forældre dør